

СТАНОВИЩЕ

От:

Доц. дн **Петя Пачкова**,
ЮЗУ, Философски факултет, Катедра «Философски и политически науки»

Относно:

дисертационен труд за присъждане
на образователна и научна степен „Доктор“ по “Политология”

Област на висше образование:

3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление: 3. 3. Политически науки

Специалност: Политология

на **Янив Шенхав**

На тема:

**«Демографска информация за избраните израелски лидери
и нейната роля при техния избор и развитие като бъдещи лидери»**

Основание за представяне на Становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1020 от 08.07.2020 г. на Ректора на ЮЗУ „Неофит Рилски“.

Декларирам, че не съм свързано лице по смисъла на § 1, т. 5 от Допълнителните разпоредби на ЗРАСРБ с дисертанта, както и че нямам частен интерес, който би могъл да влияе върху безпристрастното и обективно изпълнение на работата ми като член на журито по тази процедура.

1. Информация за дисертанта

Янив Шенхав е роден в Израел през 1978 г. Докторант е на самостоятелна подготовка към Катедра «Философски и политически науки» от 2017 г.

И по линия на образованието си, и по линия на личния си професионален избор, е близък до проблематиката, която разглежда в дисертационния си труд. Личностната интелектуална ориентация на докторанта към изследване на политиката, към участие в дейности, свързани с обучението на политически лидери, са важна основа за качествено анализиране на проблематиката.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертацията се състои от съдържание, увод, 5 глави, заключение и публикации.

Темата на дисертацията е актуална и значима. От една страна, поради факта, че влиянието на Израел и неговият икономически и политически елит за развитието на света е огромно. И поради тази причина характеристиките на този елит са не само от национална значимост, но и от световно значение. От друга страна, темата е актуална поради факта, че в съвременния свят текат процеси, свързани с промяна на изискванията към представителите на националните елити. Променят се важни характеристики на тяхната личност и поведение. Така че анализирането на израелските елити би могло да съдейства за анализа и на тези промени. Всичко това е сериозна причина да се правят подобни научни изследвания.

В дисертацията добре са формулирани основната теза, предмета и обекта на изследването, целите и задачите на изследването, методите и практическото значение на изследването.

Използвана е достатъчна като количество и качество литература -160 литературни източника, 67 на английски, 93 на други езици, включително 49 интернет източника.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

В дисертационния труд личи достатъчно теоретично познание от страна на дисертанта на основните теории за ролята на лидера и факторите за неговото личностно развитие. Отделени са доста страници за изясняване на основните елементи на тези теории.

В текста личи задълбочено познаване на съвременния израелски политически елит. Освен от личните впечатления на докторанта във връзка с професионалната му дейност и от теоретични източници, информацията за израелския политически елит е осигурена и от сериозно емпирично изследване. Дисертантът е осигурил изследването на сериозна извадка от представителите на настоящия израелски политически елит – общо 191 души /15 съдии от Висшия съд, двама кмета, 174 депутата от 18-тия и 19-тия Кнесет/.

Анализира се влиянието на редица социално-демографски характеристики в процеса на избирането на израелските лидери и тяхното развитие като такива – рождена дата, страна на раждане, семеен статус, пол, военен ранг, степен и област на образование, предишна политическа активност.

Става ясно, че по-голямата част от особеностите на политическия елит на Израел приличат на основни характеристики на политическите елити в подобен тип страни.

Според анализа наличието на голям политически опит за да бъдеш избран за представител на политическия елит и в Израел е от голямо значение. Това е нормална характеристика на политическите елити по принцип. При изискваните качества на лидера, за да бъде избран, е налице изискването да бъде познат, да бъде известен на обществеността. Колкото по-познат е кандидатът, толкова по-вероятно е той да бъде избран. Но политическата практика показва, че има социално-политически ситуации, в които това не е така. Този фактор за издигане в политическия елит намалява в ситуация на преходен период. Дисертантът не е обърнал голямо внимание на тази възможност вероятно защото Израел не е в такъв период.

Както и в другите по-развити страни, така и сред политическия елит на Израел е налице доминация на семейните по своя статус лидери. От всички субекти 87,12% са женени, само 5% са неженени, а останалите са разведени или овдовели. Но и в този конкретен казус се вижда, че вече в политическите елити не е малък процентът на несемейните хора. Подобна е тенденцията и в другите по-развити страни.

По отношение на образованието и професионалната квалификация на израелския политически елит може да се каже, че степента на образование на този елит е висока. Доминира образованието по управленски науки, бизнес мениджмънт, право и др. под специалности, които дават знания и умения за управление. И в националните елити на подобни по своите социално-икономически характеристики страни доминират хора с такава професионална характеристика.

По-специфична характеристика на израелския политически елит е често срещаният военен опит като критерий за избиране на политически пост и израстване в политическата кариера. Сред избраните на политически пост има 81,6% от ветераните от военната служба. Повече от половината от тях (60 от 109, представляващи 55%) са служили на бойни позиции. Вероятно този факт съответства на историята на страната и геополитическите ѝ интереси и поведение през годините. Хубаво щеше да бъде в дисертацията тази особеност да е по-обстойно анализирана и обяснена.

Анализът на финансовия аспект на израелския политически елит говори за това, че той не се отличава много от другите национални елити в по-развитите страни по източниците на своето финансиране. И в Израел са налице редица ограничения на мащаба и източниците на финансирането му. „В Израел, както и в други демократични системи, методът, при който държавата финансира партиите, е общ (Закон за финансиране на партиите, 1973 г.). Прякото партийно финансиране е механизъм за прехвърляне на средства

от държавите към партиите. Това е най-често срещаният механизъм в света. В проучване, разследващо 177 демократични и недемократични държави, беше разкрито, че само в една трета от тях партиите изобщо не се финансират. От 34 членове на ОИСР само една държава не предлага финансиране - Швейцария (IDEA, 2015). В много страни, включително Израел, има и косвено финансиране, освен прякото финансиране, което се проявява, например, в разпределянето на времето за телевизионни и радиопредавания за предизборни кампании, както и правила, регулиращи и ограничаващи даренията за партии и политици, и техните разходи. Освен това в Израел има правила, регулиращи и ограничаващи даренията за партии и кандидати за вътрешнопартийни избори, както и разходите на партиите и кандидатите. Държавата също така финансира кандидатски листи за избори за местни власти, съгласно Закона за местните власти (финансиране на изборите) от 1993 г.

Освен това законът позволява да се приема финансиране на кандидати само от физически лица, но забранява получаването на дарения от компании и корпорации. Във всяка първична предизборна кампания благодетелят може да дарява само на трима кандидати. Законът позволява на чуждестранни граждани, които не живеят в Израел и не участват в изборните процедури в Кнесета, да даряват на политици“.

Според дисертанта в Израел действат подобни правила за финансиране на партиите, както и в други демократични страни по света. Но се оказва, че прозрачността на финансирането на изборните кампании на лидерите не е на същото ниво. В сравнение с други развити страни има по-голяма степен на непрозрачност за източниците и размера на придобитите и изразходваните средства. Разлика може да се открие и във финансирането от чужди източници.

Започнат е анализът на ролята на имигрантите в политическия елит на Израел. Въпреки типичната за тази страна имиграция на голяма част от населението от други части на света, израелската общественост предпочита да избира родени в Израел лидери. Резултатите от изследванията показват, че от 190 субекти, чиято страна на раждане е известна, 140 субекти са родени в Израел, което представлява 73,4% от всички случаи.

Изследването твърди, че представителството на имигрантите не е подобно на тяхното разпределение сред населението. Въпреки това, имигрантите от САЩ получиха висока степен на представителност, спрямо другите групи имигранти и малцинства. За разлика от имиграцията на евреи от арабскоезичните страни през 50-те години.

В първия Кнесет по-малко от десет процента от членовете му са местни израелци. Останалите са имигранти. Делът започва да се променя значително от шестия Кнесет, а до десетия Кнесет броят на местните израелци достига половината от членовете на Кнесета и от този момент продължава да расте. Всъщност тази тенденция е доста логична.

Интересна за анализ е ситуацията, свързана с мястото на раждане на израелските лидери. Това изследване разкрива, че подобно на липсата на представителство на жените, имигрантите и другите малцинства в Кнесета, родените в периферията на Южен Израел са по-слабо представени. Повечето субекти на това изследване са родени в Централен Израел; 60,3% от валидните случаи и само 6,6% от всички валидни случаи са родени на юг. За съжаление причините за тези факти в дисертацията не са изяснени.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са достатъчно публикации по темата на дисертацията. Те са написани компетентно и професионално, доказват голямата информираност и езикова култура на дисертанта. Доказват и сериозния му интерес към изследваната проблематика и са добър атестат за научно-изследователската му работа.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът е направен според изискванията. Той върно представя съдържанието на дисертацията.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

Анализът би бил по-пълнен и значим от научна гледна точка, ако емпиричните данни бяха по-смело интерпретирани. Настоящият текст е много информативен, но се характеризира с твърде деликатен теоретичен анализ на някои от данните. Не се прави достатъчен анализ на някои от фактите за социално-демографските характеристики на израелските лидери. Например на факта, че голяма част от тях имат военен елемент в автобиографията.

Интервютата и статистическите данни би трябвало повече да се допълнят с други методи на изследване за да се достигне до истинските фактори и мотиви за лидерстване. В представения текст анализът прекалено много се гради на собствените виждания на представителите на елита за тези мотиви, а недостатъчно на анализ от страна на докторанта. Т.е. изследва се повече тяхната представа за мотивите им да влязат в политиката и да действат по определен начин в политическото поле, а не толкова реалните им мотиви.

Не е разгледан достатъчно социално-икономическият статус, готовността да се защитават интересите на доминиращите прослойки от обществото като фактор за израстване в политиката, като мотив за участие в политиката на висши позиции. Още повече като се знае, че голяма част от политиците на висши позиции са и представители на икономическия елит. Не е анализиран мотивът – личен интерес от участие в политиката. Мотивите са до голяма степен идеализирани.

За съжаление не е анализирано влиянието на външнополитическата ориентация на представителите на израелския политически елит за тяхното издигане като такива и развитието им. Това можеше да стане по-ясно, ако беше дадена информация за това къде са учили израелските политици, каква е външно-политическата ориентация на техните бизнес активности, на техните партии.

Не е достатъчен анализът на женското присъствие в политическия елит на Израел. Особен интерес би представлявало обяснението на факта, че израелските жени биват използвани интензивно в другите сфери на обществен живот, дори във военната сфера /вероятно на по-ниско равнище/, но много по-малко в политическата сфера. Вероятно става дума за наличие на по-висока степен на вертикална дискриминация на израелските жени в сравнение със степента на хоризонталната им дискриминация.

Би могло да се препоръча на докторанта да доразвие и друг акцент в изследването - влиянието на други много важни демографски характеристики като религия и етнически произход.

7. Заключение

Въпреки критичните бележки оценявам високо труда и усилията на докторанта. Препоръчвам на уважаемото научно жури да присъди на Янив Шенхав образователната и научна степен „Доктор» по Политология, Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3. 3. Политически науки, Специалност Политология.

С уважение:

/Доц. дн Петя Пачкова/

Благоевград
5 октомври 2020 г.